

Люція Тупчієнко-Кадирова

МУЗИЧНИЙ ДОКУМЕНТ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ, СПЕЦИФІКИ ВИДІВ ТА ОПИСУВАННЯ В РЕЖИМІ ЕЛЕКТРОННОЇ КАТАЛОГІЗАЦІЇ

Одними з найскладніших для низки наук гуманітарного циклу (архівознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, музеєзнавства, документознавства) об'єктів дослідження є музичні документи на різних носіях - ноти, грамплатівки, магнітні стрічки тощо, для яких характерним є те, що вони зберігаються у багатьох архівах, бібліотеках, музеях - як приватних, так і державних. Підходи ж до описування цих документів в архівах, бібліотеках, музеях суттєво різняться. Специфіка методики описування та фіксації інформаційної складової змісту музичних документів пов'язана з тим, що вони містять запис певним чином упорядкованих звуків - музики, а також відрізняються особливими засобами передачі інформації, багатоаспектністю форми, змісту. Тому розроблення схеми спеціального уніфікованого описування для електронного каталогу музичних документів орієнтоване як на необхідність створення спеціального формату запису зі включенням додаткових елементів, що розкривають суто музичні аспекти документа і потребують спеціальних інформаційних полів, так і на інтеграцію, взаємоузгодження архівного, музейного, бібліографічного описування зазначених документів, зведення їх до єдиних принципів і правил.

У цій статті висувуються деякі концептуальні авторські підходи до розгляду такого складного явища, як музичний документ та його описування для електронного каталогу.

Під музикою зазвичай розуміється відображення дійсності у звукових художніх образах, що активно впливають на психіку людини, спричиняють певні емоції¹. Тому основним об'єктом музичної інформації вважатимемо звукові художні образи - у певній формі організовані людиною звуки (музику). Виходячи з цієї тези, будь-яку текстову інформацію про музику (наприклад, музикознавчі твори, епістолярія композиторів, рецензії на музичні твори, лібрето тощо) ми виносимо за рамки музичної інформації, адже основним об'єктом тут є вербальне (словесне) осмислення й вираження музичної інформації.

Музична інформація може існувати у вигляді безпосереднього виконання (голосом, тим чи іншим музичним інструментом чи їх сукупністю, внутрішнім слухом людини) або запису звуків чи графічних знаків (звуко-нот). Шляхом запису музична інформація фіксується і зберігається невизначено тривалий час на різноманітних носіях: папері, грамплатівках (ГРП), магнітних стрічках, компакт-дисках, в електронній пам'яті комп'ютерів, на дискетах, компакт-дисках, відеокасетах, кіноплівках тощо. З неупинним розвитком науково-технічного прогресу не виключається поява в найближчому майбутньому принципово нових, досконаліших і компактних матеріальних носіїв музичної інформації.

Таким чином, музична інформація - це інформація у формі музичних образних смислів, що реалізується засобами співвідношень музичних звуків у часі та просторі у процесі виконання і має різні форми існування, такі як: уявна (внутрішній слух людини), звукова як з безпосереднім звучанням (природна - голос людини і звуки живої і неживої природи, штучна - відтворюється за допомогою музичних інструментів, створених людиною), так і записана - тобто запис звуків з допомогою спеціальних технічних пристроїв або шляхом нотного запису, коли звуки музики фіксуються спеціальними графічними знаками - нотами для подальшого відтворення (виконання), тобто вторинного після створення виконання музичного твору природними чи штучними засобами.

Музична інформація, що записується (фіксується) на матеріальному носії для подальшого, в тому числі й неодноразового відтворення у часі й просторі та для збереження, - стає музичним документом. У цьому явищі можна простежити три складові: 1) власне музична інформація, 2) її матеріальний носій, 3) процеси запису та відтворення. За цими трьома компонентами можна розробити відповідні класифікації для оптимізації користування

цими документами і полегшення їх пошуку, в тому числі в автоматичному режимі за певним алгоритмом.

Класифікаційний аналіз музичної інформації може будуватися на різних підставах і за різними змістовними рівнями. Наприклад, можна розглядати музику як явище надлюдського (божественного) походження, що знаходить вияв у міфах, легендах, казках, віруваннях тощо та як результат творчості окремих індивідів та груп людей. Музична інформація часто піддається аналізу в історичному контексті, як процес розвитку суспільних уявлень про музику та її роль в суспільному бутті у різні епохи та у різних народів. Може розглядати музику і як вид мистецтва та її місце серед інших видів мистецтва. Основою класифікаційних схем може слугувати й структура музичної інформації у відповідності з окремими напрямками, стилями, жанрами музики. Під час такого аналізу музичної інформації можна розглядати окремі групи творів, окремі твори та їх частини тощо. Тобто, як бачимо на цих прикладах, існує багато ознак, до яких можна "прив'язати" ту чи іншу схему класифікації музичної інформації.

Першим матеріальним носієм (перший ряд фіксації), що відображає ідеальне явище "музика", є звук музичний, який характеризується певною висотою, силою звучання (гучністю), довжиною, темпом і тембром. Певна організація звуків, їх гармонійне співвідношення і певна послідовність в сукупності утворюють музичні образи, тобто це і є власне музика.

Другим матеріальним носієм (другий ряд фіксації), вже при виконанні музики, є або людський голос - природний інструмент (відтворення музичного твору голосом), або ж штучно зроблений інструмент для відтворення музики фізичними зусиллями людини (музиканта).

Нотний текст, зафіксований на папері, зрозуміло, сам по собі звучати не може, озвучує його при виконанні музичного твору виконавець (музикант, співак), або той, хто сприймає та відтворює цей текст внутрішнім слухом, "про себе". Тому, третій ряд фіксації - це кодування звуків або спеціальними знаками на паперовому носії - нотами у системах музичної нотації (вони протягом кількох століть зазнали значної еволюції, поки набули сучасного усталеного вигляду п'ятилінійного нотозапису), або ж у системах механічного (наприклад, старовинні т. зв. "музичні скриньки", карийони, куранти тощо), електромагнітного, електронного чи якогось іншого способу запису та відтворення звуків.

Четвертий рівень фіксації - це музика, зафіксована у спеціальних кодах на кінцевому матеріальному носії (папері, грамплатівці, магнітній стрічці, компакт-диску, жорсткому диску (вінчестері) комп'ютера, дискеті тощо). Саме на цьому рівні фіксації й виникає музичний документ, завдяки якому інформація про звуки зберігається і передається у часі і просторі. Таким чином, аналогічно до визначення загального поняття "документ"², слід вважати, що музичний документ - це музична інформація, зафіксована спеціальним чином на матеріальному носії у вигляді звуків або графічних знаків у системі нотації для процесів збереження та передавання у часі та просторі.

Класифікація музичних документів за третьою складовою музичної інформації - способом та засобом запису та відтворення, - потребує додаткового дослідження у відповідних галузях знань. Поки що попередньо, враховуючи існуючі матеріальні носії та способи і засоби запису та відтворення музичної інформації, виділимо три основні групи музичних документів: 1) звукозаписи (ГРП, магнітні стрічки, компакт-диски тощо); 2) графічно-текстові, або нотні (рукописи та друковані видання); 3) нотно-звукові (відповідні комп'ютерні програми).

Музичні документи, безперечно, мають як спільні, так і специфічні риси порівняно з іншими видами документів. Тому існуючі традиційні способи й методи описування документів, на нашу думку, мають бути базовими при створенні формату описування музичних документів.

Формат описування музичних документів розробляється нами на основі міжнародного стандарту та правил описування архівних документів³, міжнародного формату для обміну

даними UNIMARC⁴, матричної гіпертекстової моделі В. Г. Овчинникова⁵. Крім того, при розробленні формату описування музичних документів нами частково було використано принципи формалізованого кодикологічного опису рукописних книг, розроблені Л. А. Дубровіною⁶. При визначенні специфічних рис музичних документів також використано деякі матеріали зі спеціалізованої музичної енциклопедії та інших наукових видань⁷.

Такий, певною мірою інтегративний підхід до зазначеного питання, викликаний тим, що в якості джерельної бази при створенні формату описування музичних документів нами було використано значну за обсягом і типами кількість документів з особового архіву відомого українського радянського композитора Юлія Сергійовича Мейтуса. Цей архів, який внаслідок певних обставин нині не є єдиним цілим, оскільки його складові зберігаються в різних установах: музеях, бібліотеці, архівах, - містить різні види документів: музичні рукописи, грамплатівки, листи, фотографії, численні нотні видання тощо. Тому при створенні формату описування для бази даних необхідно було враховувати як загальні вимоги до описування різних видів документів, так і різні правила їх описування, в залежності від їх виду.

Для загального описування музичних документів нами виділено наступні аспекти (всі вони на наступних сторінках позначені жирним шрифтом і підкреслені лініями): 1) об'єкти описування; 2) суб'єкти описування; 3) історія, процеси та їх характеристики; 4) оцінки; 5) характеристики; 6) носій інформації та матеріал, на якому здійснено її фіксацію; 7) географічно-просторове розташування; 8) організаційно-управлінська структура; 9) бібліографія; 10) робота з одиницями опису: описування, користування, відомості про реставрацію.

Крім того, для кожного виду музичного документа, нами здійснено спробу розробки специфічної частини описування, в якій враховуються особливі характеристики, притаманні саме тому чи іншому виду документа. Так, зокрема, розроблено специфічну частину описування для нотного рукописного документа, для звукового документа (грамплатівки), а ось описування електронного музичного документа представлено лише у загальному виді (див. нижче підрозділ "Характеристики окремих видів документів").

Всього нами виділено чотири рівні описування; для зручності і лаконічності вони позначаються в аспектах певними літерами (сиглами): 1) рівень фонду в цілому - Ф, 2) рівень частини фонду - ЧФ, рівень опису - О, 3) рівень справи/одиниці обліку - СОО, справи - С, одиниці обліку - ОО, 4) рівень окремого документа - Д, рівень згадування в іншому документі - З. Фондові долучення позначаються сиглою ФД, текстові фрагменти - ТФ.

Нижче наведено скорочений варіант формату описування музичних документів.

[Початок формату описування]:

1. Об'єкти описування та їх характеристики

Заголовок (Ф-Д); Зовнішній вигляд (Ф-Д); Основний(і) текст(и) (Повний текст або ім'я файла, в якому зберігається (Д); Повний текст віршів або слів у нотному документі (Д)); Зміст/анотація (Ф-Д); Мова/Графічна система запису (Ф-Д); Присвята (текст + місце розташування) (Д); Дані щодо варіантів, редакцій (Д).

Документ (Д). Дані з тексту документа (визначення + ТФ та місце його розташування - частина документа, номер сторінки, номер рядка): Офіційна назва описуваного документа і/або питання; Предмет; Тема; Факт; Мета (процесу) документа; Привід (процесу створення, присвячення) документа; Твір, якого стосується або про який йдеться у документі (назва, жанр, літературний твір, за яким зроблено документ та його жанр); Дати, яких стосується документна інформація; Географічна назва місцевості, яка вживається у тексті документа та її сучасна назва; Згадування або посилання на інший документ (назва як у тексті + місце розташування + уточнена назва + вид/тип документа).

Контекст документа: функція та роль документа; мета створення документа (визначення + ТФ).

Документ як частина групи документів: номінал; жанр; тип; вид; різновид; супровідні документи реєстрації, надходження, передачі (назва чи вид, номер, дата складання).

Структура та систематизація одиниці описування; структура та особливості форми твору документа.

Надписи утворювачів одиниць опису (дарчий надпис; надписи працівників установи-утримувача та особи-утримувача одиниці опису; знаки книжні (екслібриси), облікові, знаки кінця, знак охорони авторського права).

Примітки (Ф-Д).

Характеристики об'єктів описування

Загальні характеристики об'єктів: ступінь завершеності (етап, стадія) роботи над документами; ступінь повноти документів; номери одиниць опису (Ф, ЧФ, О, С, ОО, Д) та інші номери; дати, що даються при описуванні (Ф-Д) та для електронного опису; кількість одиниць опису (загальна та по видам) (Ф-Д); кількісні характеристики в одиниці опису (Д) (кількість сторінок у документі; тривалість звучання; метраж; хронометраж; кількість байтів інформації). Нумерація (Д): загальна характеристика нумерації (ким зроблено, розташування); аркуш(і) у фонді, справі, одиниці обліку, на якому(их) зафіксовано документ; кількість аркушів у документі, на яких міститься текст (Д). Читаність тексту (розбірливість, вицвілість літер, нот тощо) (Д).

Характеристики окремих видів документів

МДН. Характеристики музичного нотного документа:

1. Нотне письмо

1.1. Нотний стан та його розташованість:

а) нотний стан: кількість ліній та матеріал розлінування;

б) загальна кількість нотних станів;

в) кількість нотних станів на аркушах, сторінках, інших частинах документа;

г) система нотних станів (для інструмента (якого), для ансамбля (якого), для хора (якого), для оркестра (якого), партитура);

д) структура (об'єднання) нотних станів, рядків: кількість нотних станів + знак об'єднання (акколада, пряма скоба, загальна початкова риска) + назва (партитура) + призначення (двоголосся, для фортепіано, сольного інструмента та фортепіано, для ансамбля, для оркестра, для хора);

е) назва нотного стану (інструмента) у партитурі;

є) розташування нотних станів (номерів або назв по інструментам) на аркушах, сторінках, інших частинах документа.

1.2. Такти та їх розташування:

а) загальна кількість тактів;

б) кількість тактів на аркушах, сторінках, інших частинах документа;

в) розташування тактів (номерів) на аркушах, сторінках, інших частинах документа.

1.3. Ключ (соль - скрипковий, фа - басовий, до - альтовий, до - теноровий).

1.4. Ключа зміна: номер(и) такту(ів) + ключ.

1.5. Нотні знаки:

а) овальні головки зі штилем (палочкою) - заповнені або незаповнені;

б) нотація інструментальна: ударні інструменти;

в) елементи нотних знаків для відображення відносної тривалості звуків.

1.6. Лад загальний.

1.7. Лада зміна: номер(и) такту(ів) + лад.

1.8. Тональність загальна.

1.9. Тональності зміна: номер(и) такту(ів) + тональність.

1.10. Аккорди супроводу: номер(и) такту(ів) + знаки аккордів.

1.11. Модуляція: номер(и) такту(ів) + модуляція (тональн).

1.12. Відхилення: номер(и) такту(ів) + тональність(і).

1.13. Альтерації знаки (диез, дубль-диез, бемоль, дубль-бемоль, бекар).

- 1.14. Альтерації знаки при ключі на початку твору: номер(и) такту(ів) + знаки.
 - 1.15. Альтерації знаки при зміні ключа: номер(и) такту(ів) + знаки.
 - 1.16. Альтерації знаки випадкові (при окремих нотах): номер(и) такту(ів) + знаки + нота(и).
 - 1.17. Метр загальний (за відсутності тактових рисок).
 - 1.18. Метра зміна: номери рядків + метр.
 - 1.19. Розмір загальний.
 - 1.20. Розміра зміна: номер(и) такту(ів) + розмір.
 - 1.21. Темп загальний (вказаний на початку): назва словами + цифрове визначення по метроному.
 - 1.22. Темпа зміна: номер(и) такту(ів) + темп
 - 1.23. Характер виконання загальний (вказаний на початку).
 - 1.24. Характера виконання зміна: номер(и) такту(ів) + номер рядка + характер виконання.
 - 1.25. Діапазон звуків у творі для голоса (нижній та верхній звуки).
 - 1.26. Динамічні відтінки постійного ступеню гучності (fortissimo - ff, forte - f, mezzo forte - mf, pianissimo - pp, piano - p, mezzo piano - mp): номер(и) такту(ів) + знак.
 - 1.27. Динамічні відтінки гучності, що поступово змінюється (crescendo, poco a poco crescendo, diminuendo, poco a poco diminuendo, smorzando, morendo): номер(и) такту(ів) + знак.
 - 1.28. Динамічні відтінки для зміни ступеню гучності (piu forte, meno forte, sforzando): номер(и) такту(ів) + номер рядка + знак.
 - 1.29. Мелізми (форшлаг, мордент, группетто, трель): номер(и) такту(ів) (+ доля + нота) + номер рядка + мелізм.
 - 1.30. Прийомів виконання знаки (легато, стаккато, нон легато, гліссандо, арпеджіато): номер(и) такту(ів) + номер рядка + знаки.
 - 1.31. Скорочення нотного письма знаки (знак перенесення на октаву вище або нижче; реприза; знак зміненого кінця при повторенні "1." - перша вольта та "2." - друга вольта; знак повтору частини твору - Da capo al Fine + Fine, Dal segno al Fine + Fine; знак повтору такта(ів), мелодічної фігури, звука або аккорда, звука в октаву; тремоло): номер(и) такту(ів) + номер рядка + знак.
 - 1.32. Додаткові знаки для збільшення тривалості звука (крапка, фермата, ліга).
 2. Характер написання нот та інших знаків (почерк): ноти у вигляді овалів/рисок, кут нахилу нотних рисок та тактових рис, натиск при написанні.
 3. Тексти документа та їх розташування:
 - а) кількість тактів, зайнятих нотним текстом;
 - б) кількість нотних станів, зайнятих нотним та словесним текстами;
 - в) розташування нотного тексту: частина документа, номер аркушу, сторінки, номер нотного стану, номер такту, текст;
 - г) розташування слів: частина документа, номер аркушу, сторінки, номер нотного стану, номер такту, текст.
- МДГ. Характеристики музичного запису на грамплатівку/ці
1. Музичний запис. Зміст музичного запису.
 - 1.1. Тип запису: музичний(і) твір(и) (у тому числі зі словесним текстом), музична казка, інше.
 - 1.2. Заголовок грамплатівки: назва твору(ів), автор, виконавці, серія та підсерія.
 - 1.3. Надсистеми: серія та підсерія для змісту музичного запису.
 - 1.4. Супровідний текстовий матеріал (дискографія, бібліографія, тематичний покажчик, лібрето або текст, біографія композитора або виконавця, історія ансамбля, технічні або історичні дані про задіяні музичні інструменти або про виконання музики, інша історична інформація, етнологічна інформація, біографія особи, що зробила аранжування або перекладення, інструктивний матеріал, партитура, інший супровідний текстовий матеріал, фото тощо).

1.5. Графічна інформація: знак фірми-виготовлювача (логотип) та інше; репродукція твору образотворчого мистецтва + художник + твір + персонаж; художній малюнок + художник; фотографія(і) + фотограф(и).

1.6. Відомості з твору: назва, автор, номер твору, твір, номери та назви частин.

1.7. Відомості про мову: мова виконання вокального твору, мова тексту твору на супровідному текстовому матеріалі, мова пояснювального тексту на супровідному матеріалі, мова паралельного тексту.

2. Характеристики запису музичної інформації

2.1. Створення першого запису: назва установи-створювача, номер запису.

2.2. Дата та місце виконання та першого запису твору.

2.3. Дата (рік) першого запису на ГРП виготовлювача ГРП.

2.4. Вид диска (еталонний - негатив, еталонний - позитив, матриця - негатив, пробна пресовка), колір центральної частини ГРП (свідчення про належність даного диска до партії копій першого диска): чорний, фіолетовий, темно-червоний, темно-блакитний, рожевий, білий тощо.

2.5. Вид звуку (монофонічний, стереофонічний, квадрофонічний, невідомо, інше).

2.6. Техніка запису (акустична, електрична, цифрова, невідома, інше).

2.7. Швидкість, на якій має відтворюватися запис (об/хв.)

2.8. Тривалість музичного запису: загальна на одній ГРП (тривалість усіх ГРП у комплекті), тривалість окремого твору(ів), по частинам, по сторонам ГРП.

3. Відомості про носій музичної інформації.

3.1. Надсистеми (контроль за якістю): ГОСТ та група.

3.2. Надсистема носія: керівні органи (міністерства, відомства тощо) для виготовлювача ГРП, ГОСТ для ГРП.

4. Характеристики носія музичної інформації

4.1. Частини грамплатівки: окрема грамплатівка або комплект грамплатівок; вид упаковки - конверт зовнішній або коробка; конверт внутрішній або поліетіленовий пакет; аркуші-вкладиші з інформацією (супровідний текстовий матеріал).

4.2. Кількість: загальна кількість ГРП, тип документа (одна окрема ГРП, комплект, неповний комплект, одна ГРП з комплекту).

4.3. Розташування ГРП у конвертах та коробках: всі ГРП у конверті та пакеті; кожна ГРП у внутрішньому конверті; всі ГРП - у коробці тощо.

4.4. Розміри: ГРП (діаметр в мм), конвертів, коробки.

4.5. Ширина доріжки дисків (широка/стандартна, мікродоріжка/вузька, невідомо, інше).

4.6. Виготовлювач ГРП: фірма, завод.

4.7. Технічні елементи: номер замовлення; тираж; ідентифікаційний номер; ціна; товарний знак та словесне підтвердження авторського права на запис та розташування.

4.8. Дата випуску даної ГРП.

4.9. Техніка, необхідна для відтворення інформації, записаної на ГРП: назва, тип, марка, інші технічні характеристики.

МДЕ. Характеристики електронного музичного документа

Програма, назва файлу, тип файлу, форма роботи (нотний стан, аудіо, карта треків (номер, назва треку, звуковий ресурс, порт, інструмент відтворення, сила звучання), клавіатура, швидкість відтворення (цифра темпу, номер співвідношення), місцезнаходження на нотному стані: номер треку, номер такту.

2. Суб'єкти та їх характеристики (подаються спочатку уточнені форми, потім, як у тексті - відповідні текстові фрагменти)

[Характеристики суб'єктів вводяться в ті поля, які будуть виводитися у словник. Складовими характеристик є наступні:

- характеристики конкретної особи (звання за професією - піаніст, віолонеліст, співак, соліст тощо; місце роботи - наприклад, Кіровоградська обласна

філармонія; почесні звання і нагороди - наприклад, заслужений артист України, дипломант міжнародного конкурсу тощо);

- характеристики колективу (назва, звання, місцеперебування), наприклад, Черкаський народний хор; Академічна капела "Думка", м. Київ);
- характеристики установи/організації (нагороди, звання, статус)].

Суб'єкти утворення одиниці описування: установа(и) або особа(и) - утворювачі справи/одиниці обліку (С/ОО - Д).

[Окремо подаються наступні дані]:

Автор (П.І.Б., причетність): автор документа; автор твору + функція (композитор, поет, письменник); автор ідеї + функція; автор словесного тексту + функція (автор лібрето, слів, віршів до пісні, літературного прототипу, іншого словесного тексту); автор публікації; звукорежисер.

Виконавець: диригент; оркестр (назва, вид за виконавським складом); соліст: (співак - П.І.Б. особи + визначення голосу; інструменталіст - П.І.Б. особи + інструмент); концертмейстер; хормейстер; хор (назва, вид); театр (назва; вид театру - опери, оперетти, тощо); режисер-постановник; художник); колектив та оркестр цирку; ансамбль (назва, вид); колектив естрадної групи.

Інші причетні особи: консультант, експерт (для постановки): П.І.Б. особи + галузь діяльності; Обробники: аранжувальник(и), особи, що зробили оркестровку; суб'єкти листування (адресат документа; кореспондент документа); персонаж твору + особа; суб'єкти, яким присвячено твір: особа; колектив; установа; інше; організація/установа, де відбувається процес (назва + процес); власник твору; персоналія (для картки каталогу); замовник; покупець; експерт(и) документа; меценат(и), спонсор(и) створення або виконання; експортер; особа (П.І.Б. + діяльність); суб'єкт (назва).

3. Історія, процеси та характеристики

Назва та історія/біографія установи/особи - утворювача(ів) одиниці описування (С/ОО - Д).

Історія формування та зберігання одиниць опису (Ф - Д).

[Наступні дані подаються з відповідними текстовими фрагментами документа]:

- процеси, пов'язані з документом (Д): комунікація - відправлення, отримання, прочитання, створення відповіді, передача, надходження, інше (процес + ТФ);
- процеси, пов'язані зі змістом документа: створення (власне створення, редагування, доопрацювання, доповнення); знищення; виконання (перше виконання, інші виконання); аналіз, порівняння; святкування; передбачення, прогнозування; пропозиції; пересування особи, установи; обговорення; інше (процес + ТФ).

4. Оцінки

Цінність одиниці опису: експертиза цінності (Ф - Д); статус цінності (наприклад, особливо цінний документ) (Ф - Д).

Оцінки по відношенню до одиниці описування: оцінка стану збереженості та умов зберігання (Ф - Д); оцінка естетична: зовнішнього вигляду одиниці описування (Д); оцінка стилю (Д).

Оцінки у тексті документа (оцінка + текстовий фрагмент): оцінки персон; оцінки відносин між персонами; оцінка - ставлення однієї персони до іншої, результату взаємодії персон, результату діяльності (творчості) персони; оцінка процесу; оцінка події, факту; оцінка даного документа; оцінка твору автора документа; оцінка іншого документа даного автора; оцінка іншого документа іншого автора; оцінка твору іншого автора; інші оцінки.

5. Характеристики документа

У базі даних характеристики віднесено до відповідних полів інших аспектів.

6. Носій(і) інформації одиниці опису та спосіб й засіб фіксації (тільки для рівнів справи/одиниці обліку та документа).

Способи і засоби запису (С/ОО - Д); Носій(і) інформації одиниці опису (С/ОО - Д); Особливості зовнішньої форми (у тому числі спосіб брошурування) (С/ОО - Д);

Матеріальна основа носія ((С/ОО - Д); Загальні дані - виготовлювач (П.І.Б., назва, абревіатура), фізичний стан (у тому числі пошкодження) (Ф - Д). Матеріальна основа документа, чим записано документ.

Характеристики до матеріального носія та способу й запису інформації.

Розміри носія (С/ОО - Д); Доступ (програмне забезпечення, обладнання) до одиниці опиу (Ф - Д); Стан, колір, збереженість кольору, гладкість, щільність носія (С/ОО - Д);

Характеристики способу запису: почерк - кількість почерків + розташування (номер аркуша, сторінки, рядка або нотного стану) + хактеристики (чіткість, розбірливо/не розбірливо, інше); розташування тексту на аркуші (поля, тощо); виправлення: наявність, вид та розташування.

Характеристики матеріалу фіксації: стан, колір, збереженість кольору (згасання, обсіпання), яскравість.

7. Географічно-просторове розташування одиниці опису

Місце створення одиниці опису (Ф - Д).

Утримання/зберігання: утримувачі одиниці опису; географічний пункт зберігання одиниці опису (група країн, міждержавний союз; країна, код країни; регіон (область) тощо; місто; район, селище, село; місцевість; адреса, телефон).

Споріднені документи одиниць опису (Ф - Д): місце зберігання оригіналів та копій одиниць опису.

Оприлюднення одиниць зберігання (Ф - Д): загальні дані; публікація: а) загальні дані про обсяг одиниці опису, що охоплює публікація; тип публікації: відтворення-видання, дослідження тексту; б) джерело, в якому опубліковано даний документ); експонування (Ф - Д) (назва виставки, дата, місце проведення); сценічне виконання (дата, місце, назва заходу, виконавці).

8. Бібліографічні дані

Довідковий апарат (Ф - Д); Бібліографія-додаток до одиниці опису (Ф - Д).

Бібліографія про одиниці опису (Ф - Д): загальні дані (тип бібліографії); бібліографічний опис публікацій; бібліографічні списки.

Бібліографія у тексті документа: тип - список літератури, посилання, цитування; Посилання (тип та текст посилання на: а) авторів; б) персон; в) публікації; г) рукописні твори; д) одиниці збереження архівів; е) одиниці збереження музеїв; є) видання); Цитування (вид, твір, автор + ТФ цитати); Тип цитати: а) цитування власних творів; б) цитування творів інших авторів; в) цитування творів без вказівки на їхнє авторство; г) цитування творів невідомих авторів; д) інші цитати (вид + ТФ).

9. Організаційно-управлінська структура

Адміністративне підпорядкування: установа, відділ, де зберігається одиниця описування, тощо (назва + П.І.Б. людини, яка очолює установу, відділ + назва її посади) (Ф - Д).

Керівні програми, проекти процесів описування, реставрації, тощо (назва + мета, процес, виконавці) (Ф - Д).

Структура суспільних утворень (надсистеми: ГОСт, творчі спілки -псьменників, композиторів тощо) (Д).

10. Робота з одиницею опису: описування, користування, реставрація

Описування: рівень описування фонду, частини фонду, справи/одиниці обліку, документа, згадування в іншому документі [останнє описується як документ]; джерела інформації (видання, консультація особи/установи); правила або нормативи, якими користувались при описуванні; виконавець(иця) описування (П. І. Б., посада); дата(и) проведення (початку та завершення) описування; введення та редагування опису у БД (виконавець(иця) введення/редагування запису: П. І. Б., посада, місце роботи; дата(и) введення/редагування).

Користування одиницями описування (Ф - Д): право доступу до одиниці зберігання; умови відтворення (копіювання) одиниці зберігання; запис користування: П. І. Б., посада,

звання, місце роботи, мета користування або тема дослідження, дата; спосіб користування: перегляд/виписки/копіювання (обсяг та спосіб копіювання).

Реставрація одиниць опису (Ф - Д): реставрація (загальні дані, у тому числі види реставраційних робіт або консервації; дата реставрації; виконавець(иця) реставрації (П. І. Б., посада або кваліфікація, місце роботи); необхідні заходи.

Примітки до описування (Ф - Д).

[Кінець формату описування]

Відмінність цього формату від існуючих форматів опису полягає у наступному: по-перше, його розробка орієнтована, як вище вже зазначалось, на інтеграцію архівного, музейного, бібліотечного описування документів; по-друге, його розробка орієнтована на електронний опис, на створення електронної версії каталогу, тому описування відбувається більш детально, коли в окремі поля вводяться дані, які потім можна за відповідними дескрипторами шукати у словнику. Тобто, пошук стає більш детальним та багатоаспектним. Але система, в якій відбувається описування, передбачає й систему наявності виокремлених дескрипторів, за якими здійснюється пошук. Таким чином, зберігається систематичність опису та пошуку. по-третє, матричний гіпертекст передбачає використання текстових фрагментів для ілюстрації даних у полі. Крім того, узагальнюється процес структуризації природних текстів (виділення предметів та відносин між ними). Це деякою мірою дозволяє реалізувати підходи до майбутньої формалізації семантичних процесів аналізу та систематизації природних текстів, а також полегшує пошук фактографічної інформації з текстів документів.

Крім того, формат складається як із загальної частини - для введення загальних для різних видів документів даних та введення опису різних рівнів (фонду та його частин), так і із специфічної частини - для опису окремих видів музичного документа: рукописного нотного документа та звукового документа (грамплатівки).

Ще однією особливістю запропонованого нами опису є те, що він розробляється у середовищі досить поширеного пакету CDS/ISIS, що збільшує можливості його використання та подальшого доопрацювання.

Все це може сприяти покращанню доступу до інформації без безпосереднього звертання до самих документів. При цьому забезпечується краща збереженість оригіналів документів, оскільки відпадає потреба постійно звертатися безпосередньо до них, а інформаційна частина документа завдяки електронним засобам його описування стає доступнішою для дослідників та має більші можливості для розповсюдження, ніж традиційні способи описування музичних документів.

Для подальшої автоматизації процесу описування в запропонованому нами форматі необхідно здійснити доповнення програмного комплексу CDS/ISIS відповідними програмами, наприклад, для одноразового введення повного тексту документа та багаторазового його використання при заповненні окремих полів фрагментами тексту.

1. Музыка // Сов. энциклопед. словарь. - М.: Сов. энциклопедия, 1985. - С. 841; Музыкальная энциклопедия. - М.: Сов. энциклопедия, 1976. - Т. 3. - С. 1023-1025.
2. Кулешов С. Документознаводство: Історія, теоретичні основи / УНДІАСД, ДАКККіМ. - К., 2000. - 161 с.
3. Загальний міжнародний стандарт архівного описування. - 2-ге вид. / УНДІАСД. - К., 2001. - 48 с.; Архівне описування та довідковий апарат архіву // Основні правила роботи державних архівів України / УНДІАСД. - К., 2004. - С. 177-180.
4. Руководство по UNIMARC: Руководство по применению международного коммуникативного формата UNIMARC / Пер. с англ. - М., 1992. - 320 с; Методическое пособие по применению международного коммуникативного формата UNIMARC: В 3-х чч. - М.: ГПНТБ, 1995. - 320 с; Формат бібліографічного запису (книги та серіальні видання): Структура. - К.: НБУВ, 1998. - 88 с.

5. Овчинников В. Г. Построение самоорганизующейся автоматизированной системы информационного обеспечения на гипертекстовой основе: Науч. доклад. - М.: Изд-во МГИК, 1993. - 140 с.
6. Дубровіна Л. А. Кодикологія та кодикографія української рукописної книги. - К., 1992. - 262 с.
7. Музыкальная энциклопедия. - Т. 3. - М.: Сов. энциклопедия, 1976. - С.1023-1025; Вахромеев В. А. Элементарная теория музыки. - М.: Музыка, 1983. - 224 с; Кушнарєнко Н. Н. Документоведение: Учебник. - К.: Знання, КОО, 2000. - 460 с.

